

दुममम् । अत्र गणितेन ज्याज्ञानार्थं मूलभूतज्याचतु-
ष्कसिद्धप्रकारमेवाह । तत्प्रकारो हि बीजगणित-
क्रियया । त्रिज्यार्धं रात्रिज्येत्यादि । त्रिज्यार्धेन
१७१८ त्र्यया त्रिंशदंशानां ज्या भवति । तस्याः
कोटिज्या षट्भागानाम् । त्रिज्यावर्गार्धपदं पञ्च-
चत्वारिंशदंशानां ज्या भवति । अथ त्रिज्यावर्गात्
पञ्चगुण्यात् त्रिज्याकृतिवर्गपञ्चघातस्य मूलेन हीना-
दष्टद हतात् पदं षट्त्रिंशदंशानां ज्या । अथ वा गज-
हयगजेषु ५८७८ निम्नी त्रिज्याऽयुतेन १००००भक्ता षट्-
त्रिंशदंशानां ज्या स्यात् । इति गणितलाघवम् । तत्
कोटिज्यार्द्धाञ्चतुष्पादंशानां ज्या । तथा त्रिज्यावर्गस्य
पञ्चगुणस्य मूलं त्रिज्याहीनं चतुर्भक्तं सदष्टादशभागानां
ज्या भवति । तत्कोटिज्यार्द्धात् द्विसप्ततिभागानाम् ।
अतोऽन्यथा साधनमाह । क्रमेत्क्रमज्येत्यादि । कोटि-
ज्योना त्रिज्याभुजस्योत्क्रमज्या स्यात् । भुजज्योना
त्रिज्याकोट्युत्क्रमज्या स्यात् । भुजक्रमज्योत्क्रमज्य-
योश्च वर्गयोगपदद्वयं भुजांशानामर्धस्य ज्या स्यात् ।
अथवा त्रिज्योत्क्रमज्याचातदलस्य मूलं तदर्धंशक-
शिञ्जिनी स्यादिति क्रियालाघवम् । एवसत्यज्ञज्याया
अपि कोटिज्या सा तत्कोटिभागानाम् । ततः पुनरेव-
मन्यास्तदर्धंशकज्याः साध्याः । कोटेश्चैवमन्याः ।
तद्यथा । यत्र चतुर्विंशतिज्यास्तत्र त्रिज्यार्धमष्टमं
ज्यार्धम् । तत्कोटिज्या तु षोडशम् । शरवेदांशज्या
द्वादशम् । अथाष्टमात् तदर्धंशप्रकारेण चतुर्थम् । ४ ।
तत्कोटिज्या विंशम् । २० । एवं चतुर्थात् द्वितीयं २
द्वाविंशं च । २२ । द्वितीयादाद्यं १ तयोविंशं च २३ ।
त्रिंशतितसाद्दशमं १० चतुर्दशं च १४ । दशमात् पञ्चमम्
५ एकोनविंशं च १८ । द्वाविंशदेकादशं ११ तयोदशं
च १३ । चतुर्दशात् सप्तमं ७ सप्तदशं च १७ । अथ
द्वादशात् षष्ठं ६ सष्टादशं च १८ । षष्ठात् तृतीयं ३
मेकविंशं च २१ । अष्टादशाच्चवमं ८ पञ्चदशं च १५ ।
त्रिज्या चतुर्विंशमिति । एवं किल पूर्वैरन्यज्यासाधन-
सक्तम् ! इदानीं विनाश्रुत्क्रमज्याभिनयप्रकारेणाह ।
त्रिज्याभुजज्याहतीत्यादि । त्रिज्याभुजज्याघातेन
त्रिज्याकृतिरेकतोनान्यत्र युता । द्वे चार्धिते । तयोमूले ।
आद्यं भुजोन्खाङ्कंशानां दलस्य ज्या । द्वितीयं भुजा-
न्खाङ्कंशानां दलस्य । एवमतोऽन्यन्याः । तद्यथा ।
अष्टमात् षोडशं १६ ज्यार्धम् । षोडशाच्चतुर्थं ४ विंशं

च २० । चतुर्थाद्दशमं १० । चतुर्दशं च १४ । एवं
सर्वाण्यपि । प्रकारान्तरमाह । यद्दोर्जप्रयोरन्तरमित्यादि ।
इष्टदोर्जप्रयोर्यदन्तरं कोटिजप्रयोश्च यत् तयोर्वर्गक्यमूलस्य
दलं भुजयोरन्तरार्धस्य ज्या भवति । एवमन्ययोर-
न्यान्याः । यथैका किल चतुर्थी ४ । अन्याष्टमी ८
दोर्ज्या । ताभ्यां द्वितीया सिध्यति । द्वितीयाचतुर्थीभ्यां
प्रथमेत्यादि । तथा दोःकोटिजप्रयोरन्तरवर्गदलस्य मूलं
दोःकोटिभागान्तरार्धस्य ज्या स्यात् । तथाष्टमी ८
दोर्ज्या । षोडशी १६ कोटिज्या । ताभ्यां चतुर्थी ४
स्यादित्यादि । अथ मूलग्रहणक्रियया विनापि दोःको-
टिभागान्तरज्यानयनमाह । दोर्ज्याकृतिरित्यादि । दो-
र्ज्यावर्गस्त्रिज्यार्धेन भक्तः । तस्य त्रिज्यायाश्च विवरं
दोःकोट्यन्तरस्य ज्या स्यात् । कानिचिदेवमत ज्यार्धाणि
साध्यानि । तद्यथा । यत्र किल त्रिंशज्यार्धाणि तत्र
त्रिज्यार्धं दशमम् । १० । तत्कोटिज्या विंशतितमम् ।
शरवेदांशज्या पञ्चदशम् । षट्त्रिंशज्या द्वादशम् ।
तत्कोटिज्याष्टादशं ज्यार्धम् । अष्टादशभागानां ज्या
षष्ठम् । ६ । तत्कोटिज्या चतुर्विंशमिति । क्रमेत्-
क्रमज्याकृतियोगमूलादित्यादिना पूर्वोक्तप्रकारेण दशमात्
पञ्चमम् । तत्कोटिज्या पञ्चविंशम् । एवं द्वादशात् षष्ठं
चतुर्विंशं च । षष्ठात् तृतीयं सप्तविंशं च । अष्टा-
दशाच्चवममेकविंशं च । एतान्येवानेन प्रकारेण सिध्यन्ति
नान्यानि । अत उक्तं कानिचिदेवमिति । यद्दोर्जप्रयो-
रन्तरमित्यादिप्रकारेण । अतोऽत्र पञ्चममेका दोर्ज्या ।
नवममन्या । आभ्यां यद्दोर्जप्रयोरन्तरमित्यादिना प्रका-
रेण भुजयोरन्तरार्धस्य ज्योत्यद्यते । तच्च द्वितीयं ज्यार्धम् ।
तत्कोटिज्याष्टाविंशम् । आभ्यां क्रमेत्क्रमज्याकृति-
योगमूलाहलमित्यादिप्रकारेणाद्यं चतुर्दशं च । एवमन्या-
श्चतुर्दशं सिध्यन्ति । अथ ज्याभावना । सा च द्वेषा ।
एका समासभावना । अन्यानन्तरभावना । तदर्थमाह ।
स्वगोङ्गेषुषडंशेनेत्यादि । यत्र किल वसुविदेदाम्नि
३४३८ त्र्यया त्रिज्या नवतिस्र ज्यार्धाणि तत्र ताव-
दुच्यते । तत्र मूलभूतज्यानां मध्ये काचनेष्टा भुजज्या
तत्कोटिज्या च पृथक् स्यात् । भुजज्या स्वनवषड्विंश-
दस ६५६८ विभागेन रचिता कार्या । कोटिज्या तु
दशगुणा त्रिसप्तपञ्चभिर्भाज्या । तयोरेक्यं तदपज्या ।
अन्तरं पूर्वज्या स्यात् । यथा त्रिज्यार्धं त्रिंशत्संख्याकं
१० ज्यार्धम् । ततः समासभावनयैकत्रिंशत्संख्यम् ।